

Østerlars Rundkirke. De bornholmske rundkirker.

De bornholmske rundkirker er gådefulde. Hvorfor blev bygget runde? Hvad blev de bygget til? Selvfølgelig blev de bygget som kirker, men måske også som pakhuse, forsvar og ophold i ufredstider.

Der er mange teorier og ligeså mange myter og livlige fantasier. Har tempelridderne bygget dem? Gåderne er mange og bliver aldrig opklaret. Men der er skrevet mange bøger om emnet og lavet filmen Tempelriddernes Skat.

Det pirrer naturligvis fantasien, og gavner turistindustrien.

Østerlars er den ældste og største rundkirke på Bornholm.

Kirken er bygget omkring 1150. Den er indviet til Laurentius. Den samme værnehelgen som Lund Domkirke. På Bornholm er navnet ændret til Lars, mens Nylars rundkirke er indviet til en gammel katolsk søfartshelgen med navnet Nicolaus.

På Nordbornholm findes også Ols Kirke. Den er en meget slank og flot bygget rundkirke, som er indviet til den norske Skt. Oluf. Den sidste af øens fire rundkirker er Ny Kirke i Nyker.

Den blev indviet til Alle Helgen.

Fup eller fakta.

Hvorfor rundkirkerne er bygget runde ved ingen med sikkerhed. Som forsvarskirker er de ikke egnede, og ophold i ufredstider er heller ikke muligt, selv om den historie bliver fortalt ofte. Der er således kun pakhus og kirke tilbage, altså et hus med flere funktioner.

I de senere år er der fremkommet teorier om tårnenes anvendelse som observatorier, for at man dengang kunne fastligge årets gang med hensyn til kirkelige handlinger.

Mulige observatorier.

Oprindeligt var Østerlars rundkirke slet ikke født med det sorte tag af spån. Taget kom ikke før engang i 1600'tallet. På originale gamle tegninger var der et fladt tag med en rund kuppel øverst. Derfra var der små åbninger til alle verdenshjørner. Fra kirkerummet førte en indvendig snegleformet trappe op til kuplen, næsten som Rundetårn i København.

De nuværende åbninger i de øverste etager af kirken har også sigter mod forskellige verdenshjørner. På årets længste dag kommer for eksempel solopgangens første stråler fra øst og Christiansø.

En gang om året fører solopgangens første stråler i nogle sekunder gennem en åbning i den udvendige mur, og videre gennem en spalte til et helt mørkt rum inderst hvor der ses en rød plet. Solnedgangen på årets korteste dag sker på samme måde fra en modsat åbning.

Pakhuse.

De franske tempelriddere har aldrig været på Bornholm. Men under Valdemar Sejrs korstog mod Estland i 1200'tallet blev der brugt tyske lejesoldater. Korsriddere med navnet Sværriddere.

Det var en tysk orden med nære bånd til de franske tempelriddere.

Men i modsætning til de franske med hvide flag, havde de røde flag med hvide kors.

Måske skal historien om Dannernes brogede flag omskrives.

De mange korstog foregik med hundredvis af skibe og tusindvis af soldater.

Sejlturen mod Estland udgik fra Lybæk. Men ikke forbi de nordtyske kyster med de farlige vendere. Den gik derimod stik nord til Bornholm, Øland og Gotland. Og måske kom provianten fra lagrene i de bornholmske kirker, og udskibet via Hammershus.

Korsets tegn.

Der er mange uløste gåder og mystiske sammenfald, men naturligvis pirre de også fantasien. For hvorfor ligger pakhuskirkerne i Korsets tegn. Der udgøres af en linje med Christiansø som spidsen af korset, og herfra går linjen gennem både Østerlars og Nylars rundkirke. Østerlars er dermed korsets centrum, og derfra føres linjen til rundkirken Skt. Ols ved Allinge. Og til Skt. Ibs kirke nær Svaneke. Den sidste kirke er ikke rund, men det svære tårn har også været et pakhus.

Tekst/foto: Søren P. Sillehoved.